

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۴/۲۷

تاریخ تصویب مقاله: ۹۷/۱۲/۵

بررسی انگیزه پیشرفت دانشجویان بر اساس عوامل تبیین کننده کیفیت آموزش عالی

اصغر زمانی*، مهتاب پور آتشی**

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی انگیزه پیشرفت دانشجویان بر اساس عوامل تبیین کننده کیفیت آموزش عالی به انجام رسیده است. پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود و برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. جامعه آماری تحقیق را دانشجویان کارشناسی دانشکده های کشاورزی دانشگاه های تهران، بوعلی سینا همدان، ایلام، شهید باهنر کرمان و شیراز تشکیل دادند. براساس فرمول کوکران، تعداد نمونه مناسب، ۲۷۳ نفر به دست آمد. نمونه گیری با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای با انتساب متناسب صورت گرفت. برای بررسی انگیزه پیشرفت از مقیاس استراتژی های انگیزشی پینتریچ و همکاران و برای بررسی عوامل تبیین کننده کیفیت از ابزار محقق ساخته استفاده شد. ابزار تحقیق از لحاظ روایی براساس نظر تعدادی از اساتید صاحب نظر در این زمینه تایید شد و برای تعیین پایایی پرسشنامه نیز پس از مطالعه راهنما، آلفای کرونباخ محاسبه شده (برای مقیاس انگیزه پیشرفت برابر ۰/۸۶ و برای مقیاس عوامل تبیین کننده کیفیت برابر ۰/۹۱) مبین اعتبار مناسب برای گردآوری داده ها بود. یافته های تحقیق حاکی از رابطه مثبت و معنی دار بین ابعاد تبیین کننده کیفیت (شامل: کیفیت فرایند، کیفیت تعاملات، کیفیت محیط آموزش، کیفیت

ofogh557@yahoo.com

* استادیار موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی (نویسنده مسئول)

** استادیار موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی

هدف، و کیفیت زیرساخت‌ها) با انگیزه پیشرفت بود. افزون بر این، نتایج تحلیل تشخیصی صی نشان داد که در کل جامعه مورد بررسی، ۵۱ درصد از واریانس نمره تشخیصی صی توسط مدل ۳ متغیری شامل میزان رضایت نسبت به کیفیت فرایند، میزان رضایت نسبت به کیفیت محیط آموزش، و میزان رضایت نسبت به کیفیت تعاملات قابل تبیین بوده است. در نتیجه، لازم است تا به این موارد بطور ویژه توجه شود.

واژگان کلیدی: انگیزه پیشرفت، کیفیت آموزش، آموزش عالی ک شاورزی، تحلیل تشخیصی.

مقدمه

آموزش نقش مهمی در توسعه جوامع ایفا می‌کند (حاجی هاشمی و موحدی، ۱۳۹۵) و آموزش عالی به‌عنوان مرکز توسعه دانش و پژوهش، از با ارزش‌ترین نهادهایی است که جامعه در اختیار دارد (نصیری، قنبری، اردلان و کریمی، ۱۳۹۴). با گسترش کمی آموزش عالی، ضروری است به بعد دیگر آموزش که همانا بحث کیفیت می‌باشد؛ نیز توجه شود (زمانی‌پور، ۱۳۸۶؛ به نقل از شریف‌زاده و عبدالله زاده، ۱۳۹۰). کیفیت، ویژگی کلیدی و ضرورت پایداری نهادی نظام آموزش عالی به شمار می‌رود و لذا، تلفیق کیفیت در نظام آموزش عالی به عنوان یک ضرورت مطرح می‌شود (زمانی‌پور، ۱۳۸۶؛ به نقل از شریف‌زاده و عبدالله زاده، ۱۳۹۰). به عبارت دیگر، در رقابت جهانی و با تغییر و تحولات روزافزون علم و فناوری، نقش آموزش عالی با کیفیت بیش از پیش اهمیت دارد.

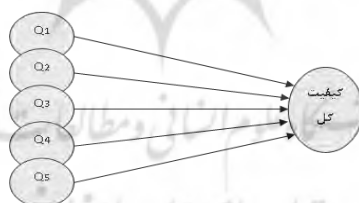
کیفیت آموزش عالی مفهومی پیچیده و بحث برانگیز است (توایسی و ال‌کیلانی^۱، ۲۰۱۵). در تعریف کیفیت آموزشی مواردی مانند میزان مناسبت هدف‌های آموزشی (ماترو^۲، ۲۰۰۷)، کیفیت فرایند آموزشی (وست، فیلیپ و گوسلینگ^۳، ۲۰۰۴)، و میزان توانایی نظام آموزشی در دستیابی به هدف‌ها با محوریت توسعه دانش و مهارت (هینمان و

¹ Twaissi & Al-Kilani

² Materu

³ West, Philip & Gosling

دی‌یونگ^۱، ۲۰۰۳) در نظر گرفته می‌شود. به‌طور کلی، کیفیت آموزشی را می‌توان تابعی از ۵ متغیر بیان کرد که عبارتند از: ۱. کیفیت هدف (Q1): منظور از هدف، علت اصلی تحصیل دانشجویان در دانشگاه می‌باشد. از این‌رو، هرگونه نقضی در تدوین اهداف می‌تواند کیفیت آموزشی را تحت تأثیر قرار دهد. ۲. کیفیت فرایند (Q2): چگونگی دستیابی به هدف (از طریق مواردی مانند سخنرانی‌ها، سمینارها، کار میدانی، امتحانات و غیره) را بیان می‌کند. ۳. کیفیت زیرساخت‌ها (Q3): شامل نشانگرهایی مانند منابع مالی، انسانی و فنی، فضا و امکانات آموزشی، ابزارها و فناوری‌های آموزشی است. ۴. کیفیت تعاملات (Q4): شامل نشانگرهایی مانند روابط میان کارکنان، کارکنان و دانشجویان، دانشجویان با یکدیگر، و نیز دانشجویان با اساتید در درون کلاس است. ۵. کیفیت محیط آموزش (Q5): شامل نشانگرهایی مانند کیفیت فرهنگی، همدلی، مسئولیت‌پذیری، اعتماد، ساختار سازمان آموزشی، و غیره است. روابط و تعاملات بین بخش‌های مختلف یک نظام آموزشی به علت کیفیت محیط آموزشی در یک محیط خاص تحت تأثیر قرار می‌گیرد (شکل ۱) (زینل‌دین^۲، ۲۰۰۶).

شکل ۱- مدل شماتیک عوامل تبیین‌کننده کیفیت آموزش عالی

¹ Heyneman & DeYoung

² Zineldin

یکی از جنبه‌های کیفیت آموزش و محیط آموزشی، تاثیرگذاری بر انگیزه پیشرفت فراگیران است (کواگلیا و پری^۱، ۱۹۹۳؛ لایو^۲، ۲۰۰۷؛ ویلیامز و ویلیامز^۳، ۲۰۱۱) که می‌تواند بازدارنده یا حمایت‌کننده انگیزه پیشرفت فراگیران باشد (بنت^۴، ۲۰۰۱). انگیزه پیشرفت تمایل به برتری داشتن، موفقیت و انجام بهتر تکالیف نسبت به دیگران تعریف می‌شود (چن^۵، ۲۰۰۷) و می‌تواند به صورت درونی و یا بیرونی باشد. انگیزه درونی «انگیزه‌ای که از خود فرد سرچشمه می‌گیرد و نتیجه آن لذت بردن از فرایند افزایش شایستگی فرد در ارتباط با وظایف دانشگاهی و تحصیلی است» تعریف می‌شود (دسی و ریان^۶، ۲۰۰۰). دانشجویانی که به‌طور درونی برانگیخته می‌شوند؛ فعالیت‌هایی مانند یادگیری و انجام تکالیف را برای احساس خشنودی درونی و رضایت فردی انجام می‌دهند و به هنگام مواجهه با چالش‌های تحصیلی مقاومت و ایستادگی (بوید^۷، ۲۰۰۲) و خلاقیت بیشتری از خود نشان می‌دهند (مونتا و سو^۸، ۲۰۰۲). از سوی دیگر، انگیزه بیرونی «انگیزه‌ای است که در راستای دریافت یا اجتناب از دریافت چیزی هدایت می‌شود» (همان). دانشجویان با انگیزه بیرونی برای کسب نمره مطلوب و یا دریافت پاداش‌هایی مانند جایزه تلاش می‌کنند.

تحقیقات مختلف در رابطه با کیفیت آموزش و انگیزه پیشرفت حاکی از آن است که انگیزه پیشرفت متاثر از عواملی مانند: محیط آموزش (بونت^۹، ۲۰۰۱)، به‌کارگیری روش‌های تدریس اثربخش (چاپمن، ویدمن، کوهن و مرسر^{۱۰}، ۲۰۰۵)، رفتار آموزشگر در

¹ Quaglia & Perry

² Lavoie

³ Williams & Williams

⁴ Bennett

⁵ Chen

⁶ Deci, & Ryan

⁷ Boyd

⁸ Moneta & Siu

⁹ Bennett

¹⁰ Chapman, Weidman, Cohen & Mercer

کلاس درس (دمبو^۱، ۱۹۹۴)، و باورهای آموزشگر در مورد نحوه ارزشیابی (توماس و اولدفادر^۲، ۱۹۹۷) است. به زعم اوچ^۳ (۲۰۱۲)، روش تدریس سبب می‌شود که فراگیران به موضوع آموزشی علاقه‌مند گردند و یا به‌طورکلی به آن موضوع بی‌علاقه گردند و انگیزه پیشرفت آنان کاسته شود. ویلیام^۴ (۲۰۰۷)، لاسلی، سیدن‌تاپ و اینگر^۵ (۲۰۰۶)، و کهم^۶ (۲۰۱۰) آموزشگران با صلاحیت و شایسته را از عوامل موثر بر انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی فراگیران نام برده‌اند. نلسون و دباکر^۷ (۲۰۰۸) در تحقیق خود دریافتند که دانشجویانی که دارای دوستان صمیمی با سطح مطلوبی از انگیزه پیشرفت هستند، خود نیز سطح مطلوب انگیزه پیشرفت را داشتند. همچنین، دانشجویانی که توسط همکلاسی‌های خود مورد احترام واقع شده‌اند، میزان انگیزه پیشرفت بیشتری را نشان داده‌اند.

به‌طورکلی، به‌منظور ارتقای کیفیت آموزشی لازم است میزان رضایت دانشجویان از عوامل تبیین‌کننده کیفیت آموزش عالی و تاثیر آن بر انگیزه پیشرفت مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به اهمیت رشته کشاورزی و از آن‌جا که در حال حاضر در ایران تحقیقی که به‌طورجامع در زمینه تاثیر عوامل تبیین‌کننده کیفیت آموزش عالی بر انگیزه پیشرفت دانشجویان رشته کشاورزی باشد، برای نگارندگان مسجل نشد؛ این پژوهش با این هدف انجام گردیده است. اهداف اختصاصی پژوهش عبارت بودند از:

- بررسی انگیزه پیشرفت دانشجویان.
- رتبه‌بندی میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین‌کننده کیفیت.
- بررسی رابطه بین میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین‌کننده کیفیت و انگیزه پیشرفت ایشان.

¹ Dembo

² Thomas & Oldfather

³ Oche

⁴ William

⁵ Lasley, Siedentop, & Yinger

⁶ Kehm

⁷ Nelson and Debacker

روش

تحقیق حاضر، تحقیقی توصیفی-همبستگی است که به منظور بررسی انگیزه پیشرفت دانشجویان براساس میزان رضایت ایشان از عوامل تبیین کننده کیفیت آموزش عالی صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش حاضر را دانشجویان دوره کارشناسی دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه‌های دولتی تشکیل دادند. جهت نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده شد. بدین منظور، ابتدا با توجه به طبقه‌بندی سازمان سنجش از دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به ۵ قطب، دانشگاه‌هایی که دارای دانشکده کشاورزی بودند، از هر قطب یک دانشکده به طور تصادفی انتخاب شدند. دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه‌های منتخب به عنوان واحدهای مورد مطالعه عبارت از پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران (قطب یک)، شهید باهنر کرمان (قطب دو)، بوعلی سینا همدان (قطب سه)، ایلام (قطب چهار)، و شیراز (قطب پنج) بودند و تعداد دانشجویان کارشناسی مشغول به تحصیل در دانشکده‌های منتخب ۶۹۵۸ نفر بود. جهت تعیین حجم نمونه، تعداد ۳۰ پرسشنامه پیش‌آزمون شد و براساس فرمول کوکران، تعداد نمونه مناسب، ۲۷۳ نفر به دست آمد. از میان دانشجویان مورد مطالعه، ۵۲/۴ درصد دختر و ۴۷/۶ درصد پسر بوده‌اند. میانگین سنی پاسخگویان حدود ۲۱ سال بود. براساس اطلاعات به دست آمده، ۳۹/۶ درصد پاسخگویان با خانواده و ۶۰/۴ درصد در خوابگاه سکونت داشتند. ۸۲/۸ درصد پاسخگویان هیچ‌گونه تجربه پیشین در رابطه با شغل کشاورزی نداشتند و تنها ۱۷/۲ درصد پاسخگویان تجربه پیشین در رابطه با شغل کشاورزی داشتند. علاوه بر این، نتایج حاکی از آن بود که ۶۸/۵ درصد پاسخگویان مایل بودند که در مقطع بالاتر نیز در رشته کشاورزی ادامه تحصیل بدهند.

ابزار تحقیق پرسشنامه‌ای بود که پس از مرور ادبیات تحقیق تدوین گردید. در ادامه، توضیحات مربوط به هریک از مقیاس‌های اندازه‌گیری شرح داده شده است.

مقیاس انگیزه پیشرفت: گویه‌های مرتبط با انگیزه پیشرفت دانشجویان از مقیاس استراتژی‌های انگیزشی جهت یادگیری (پیتریچ و همکاران^۱، ۱۹۹۱) اقتباس شد که دارای ۸ گویه می‌باشد و بر اساس طیف لیکرت از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۵ (کاملاً موافق) نمره-دهی می‌شود. "مطالب درسی دشوار و چالش‌برانگیز که بتوانم از آن چیزهای جدیدی یاد بگیرم، را ترجیح می‌دهم" و "قبول شدن در دروس دانشگاه تنها چیزی است که مرا راضی می‌کند" نمونه‌ای از گویه‌های انگیزه پیشرفت هستند. براین اساس، پاسخگویان به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ بدین ترتیب که افرادی که نمره ۲۴-۸ کسب نمایند دارای انگیزه پیشرفت بیرونی و افرادی که نمره ۴۰-۲۵ را کسب نمایند دارای انگیزه پیشرفت درونی هستند.

مقیاس عوامل تبیین‌کننده کیفیت آموزش عالی: عوامل تبیین‌کننده کیفیت در ۵ بعد شامل هدف، فرایند، محیط آموزش، تعاملات، و زیرساخت‌ها مدنظر قرار گرفت و گویه‌های مرتبط براساس مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام شده مانند: صفا، ایروانی و شعبانعلی فمی (۱۳۸۸)، شریف‌زاده و عبداله‌زاده (۱۳۹۰)، زینل‌دین (۲۰۰۶)، و کارمرا^۲ (۲۰۰۳) استخراج گردید و از دانشجویان خواسته شد تا میزان رضایت خود نسبت به هر کدام از گویه‌ها را در طیف لیکرت از یک تا پنج نمره‌دهی نمایند. تعداد گویه‌های مرتبط با هر بعد دارای ۵ مورد بود. نمونه‌ای از گویه‌های استفاده شده برای مقیاس مورد مطالعه در جدول (۱) ارائه شده است.

¹ Pintrich et al.

² Karemera

جدول ۱- نمونه‌ای از گویه‌های استفاده شده در ابزار پژوهش		
متغیر	ابعاد	گویه
عوامل تبیین کننده کیفیت آموزش عالی کشاورزی	هدف	روشن بودن اهداف رشته تحصیلی
	فرایند	استفاده از آزمون‌های مختلف برای ارزیابی عملکرد دانشجو
	محیط آموزش	خدمات مرکز مشاوره تحصیلی در دانشگاه
	تعاملات	رابطه مطلوب اساتید با دانشجویان
	زیرساخت‌ها	گلخانه و زمین کشاورزی جهت انجام کارهای عملی

روایی محتوایی پرسشنامه تدوین شده با نظرخواهی از تعدادی از استادان تایید شد. پایایی ابزار تحقیق با روش آزمون مقدماتی و محاسبه آلفای کرونباخ با استفاده از برنامه اسپاس اس^۱ انجام شد. آلفای محاسبه شده برای مقیاس انگیزه پیشرفت برابر ۰/۸۶ و برای مقیاس عوامل تبیین کننده کیفیت برابر ۰/۹۱ به دست آمد که مبین اعتبار مناسب ابزار برای دستیابی به داده‌ها بود. اطلاعات به دست آمده، پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، با استفاده از نرم افزار اسپاس اس نسخه ۱۶ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی - شامل فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار - و آمار استنباطی - شامل آزمون تی تک نمونه‌ای، همبستگی و تحلیل تشخیصی - انجام شده است. از مهم ترین کاربردهای تحلیل تشخیصی طبقه بندی افراد مورد مطالعه در گروه‌های تعیین شده و تشخیص و حذف متغیرهایی که در ایجاد تمایز بین گروه‌ها نقشی ندارند؛ می باشد.

یافته‌ها

انگیزه پیشرفت دانشجویان

در این تحقیق، انگیزه پیشرفت دانشجویان به عنوان متغیر اصلی مورد بررسی قرار گرفت. براساس نتایج به دست آمده، میانگین نمره انگیزه پیشرفت دانشجویان ۲۲/۹ (از ۴۰)

^۱ spss

بود. مقدار تی تک نمونه محاسبه شده برای انگیزه پیشرفت دانشجویان نشان می دهد که بین میانگین مشاهده شده و میانگین آزمون (حد متوسط) تفاوت معنی داری در سطح یک درصد وجود دارد ($t= 28.92, Sig=.000$). میانگین مشاهده شده از میانگین آزمون بالاتر است و براین اساس، انگیزه پیشرفت دانشجویان در وضعیت نسبتاً خوبی قرار دارد. نمودار (۱) میانگین گویه های انگیزه پیشرفت را نشان می دهد. همانطور که مشاهده می شود گویه "آنچه که رضایت مرا نسبت به رشته تحصیلی ام جلب می کند، ارایه مطالب مورد نیاز من است" با میانگین ۳/۳۰ دارای بیشترین میانگین نسبت به دیگر گویه های مرتبط با انگیزه پیشرفت است.

نتایج نشان داد که ۶۲/۳ درصد دانشجوین (۱۷۰ دانشجو) دارای انگیزه پیشرفت بیرونی هستند، در حالی که انگیزه پیشرفت ۳۷/۷ درصد دانشجوین (۱۰۳ دانشجو) به صورت درونی است.

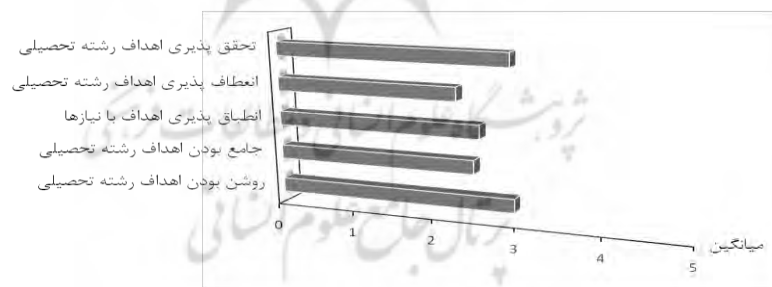

نمودار ۱- نتایج مربوط به گویه های تشکیل دهنده انگیزه پیشرفت دانشجویان

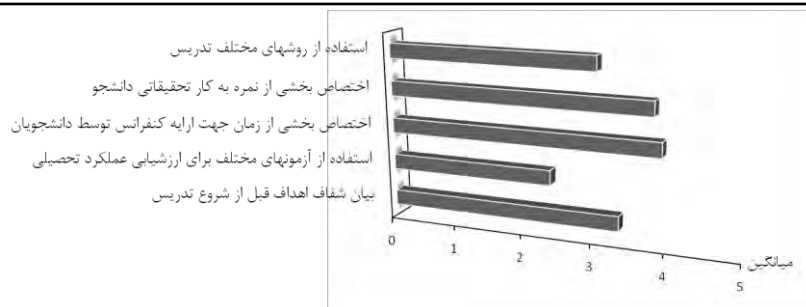
میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین کننده کیفیت

میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین کننده کیفیت در نمودار (۲) نشان داده شده است. مطابق یافته ها، از بین گویه های بعد اهداف، دانشجوین بیشترین رضایت را نسبت به روشن بودن اهداف رشته تحصیلی اظهار داشتند. از بین گویه های بعد فرایند،

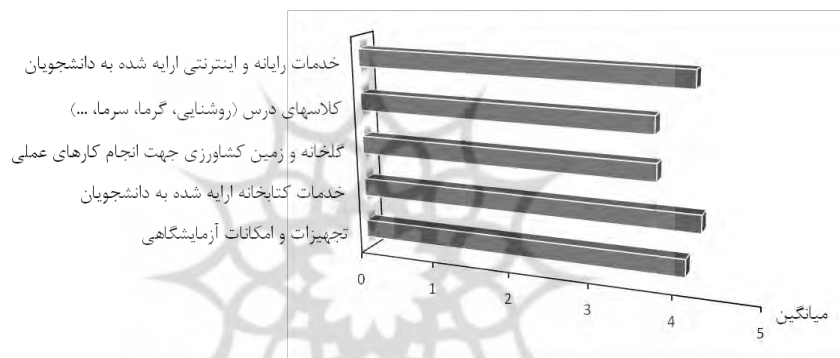
بیشترین رضایت مربوط به اختصا صاخصی از زمان جهت ارایه کنفرانس توسط دانشجویان بود. همچنین، از بین گویه‌های بعد زیرساخت‌ها، تعاملات، و محیط آموزش به ترتیب بیشترین رضایت مربوط به خدمات کتابخانه، رابطه مطلوب دانشجویان با یکدیگر، و حمایت از دانشجویان برتر بود. در نهایت، براساس نتایج به دست آمده، پاسخگویان بیشترین رضایت را از عامل زیرساخت‌ها (میانگین = $20/03$ و انحراف معیار = $3/55$) داشتند و کمترین رضایت پاسخگویان مربوط به عامل هدف (میانگین = $13/07$ و انحراف معیار = $3/82$) بود. مقدار تی‌تک نمونه‌ای محاسبه شده برای ابعاد تبیین‌کننده کیفیت نشان می‌دهد که بین میانگین مشاهده شده و میانگین آزمون (حد متوسط) تفاوت معنی‌داری در سطح یک درصد وجود دارد (اهداف: $t = 15.62$, $Sig. = .001$ ، فراوانی: $t = 14.39$, $Sig. = .001$ ، زیرساخت‌ها: $t = 31.54$, $Sig. = .001$ ، تعاملات: $t = 21.68$, $Sig. = .001$ ، محیط آموزش: $t = 29.46$, $Sig. = .001$). با توجه به آن‌که میانگین مشاهده شده از میانگین آزمون بالاتر است، رضایت دانشجویان از ابعاد تبیین‌کننده کیفیت در وضعیت خوبی قرار دارد.

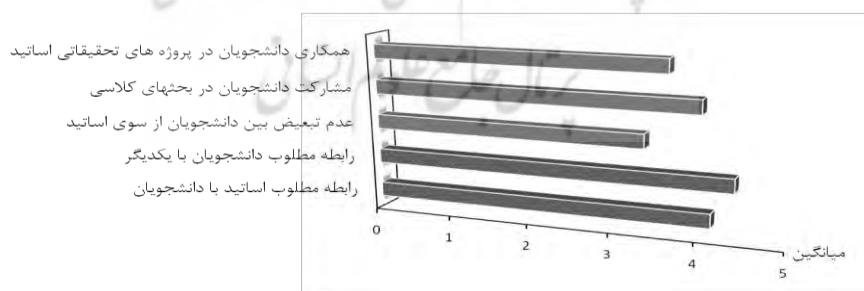
الف - اهداف (میانگین = $13/07$ ، انحراف معیار = $3/82$)

ب - فرایند (میانگین = $16/49$ ، انحراف معیار = $3/93$)

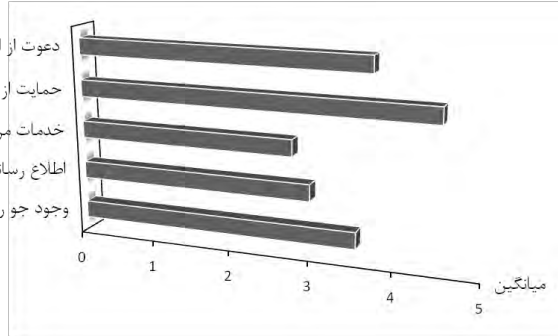

ج - زیرساختها (میانگین = $20/03$ ، انحراف معیار = $3/55$)

د - تعاملات (میانگین = $19/59$ ، انحراف معیار = $3/92$)

دعوت از افراد موفق رشته کشاورزی جهت ایراد سخنرانی
حمایت از دانشجویان برتر جهت ادامه تحصیل در مقطع بالاتر
خدمات مرکز مشاوره تحصیلی در دانشگاه
اطلاع رسانی قوانین و آیین نامه های اجرایی دانشگاه
وجود جو رقابتی در کلاسهای درس

ه - محیط آموزش (میانگین = $17/46$ ، انحراف معیار = $3/97$)

نمودار ۲- میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین کننده کیفیت

تحلیل همبستگی

برای تعیین رابطه بین عوامل تبیین کننده کیفیت و نمره انگیزه پیر شرفت داند دانشجویان، آزمون همبستگی گرفته شد. برای این امر از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول (۲) مشاهده می گردد.

جدول ۲- همبستگی بین متغیرهای پیش بین و انگیزه پیشرفت در آزمون پیرسون			
متغیر پیش بین	مقیاس	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
میزان رضایت نسبت به کیفیت هدف (X_1)	فاصله ای	$0/122^*$	$0/044$
میزان رضایت نسبت به کیفیت فرایند (X_2)	فاصله ای	$0/622^{**}$	$0/000$
میزان رضایت نسبت به کیفیت زیرساخت ها (X_3)	فاصله ای	$0/136^*$	$0/026$
میزان رضایت نسبت به کیفیت تعاملات (X_4)	فاصله ای	$0/591^{**}$	$0/000$
میزان رضایت نسبت به کیفیت محیط آموزش (X_5)	فاصله ای	$0/615^{**}$	$0/000$
*معنی دار در سطح $0/05$ و **معنی دار در سطح $0/01$			

نتایج حاکی از آن است که رابطه مثبت و معنی داری در سطح یک درصد بین میزان رضایت دانشجویان نسبت به کیفیت فرایند، کیفیت تعاملات، و کیفیت محیط با انگیزه پیشرفت ایشان وجود دارد. همچنین، میزان رضایت دانشجویان نسبت به کیفیت هدف و کیفیت زیرساخت‌ها با انگیزه پیشرفت رابطه مثبت و معنی داری در سطح پنج درصد دارد.

تحلیل تشخیصی

به منظور بررسی چگونگی تاثیر متغیرهای پیش بین بر متغیر ملاک انگیزه پیشرفت، تحلیل تشخیصی با استفاده از روش گام به گام انجام گردید. با استفاده از تحلیل تشخیصی و میزان رضایت افراد از عوامل تبیین کننده کیفیت، می توان پیش بینی کرد که وی به کدام گروه دانشجویان- انگیزه درونی و یا انگیزه بیرونی- تعلق دارد. در تحلیل تشخیصی انتخاب متغیرها برای ورود به تحلیل بر مبنای حداقل لامبدای ویلکز انجام گرفت و متغیرها در ۳ گام بر اساس کمترین مقدار لامبدای ویلکز وارد تحلیل تشخیصی شدند. جدول (۳) نشان دهنده متغیرهایی است که در تحلیل وارد شده اند و در معادله تشخیصی قرار می گیرند.

جدول ۳- متغیرهایی که در گام‌های مختلف وارد تحلیل تشخیصی شده‌اند				
گام	متغیر	مقدار تحمل ^۱	مقدار F	لامبدای ویلکز
۱	میزان رضایت نسبت به کیفیت فرایند (X_2)	۱	۱۸۵/۷۹۴	
۳	میزان رضایت نسبت به کیفیت فرایند (X_2)	۰/۰۲۰	۱۶/۷۶۲	۰/۶۰۷
	میزان رضایت نسبت به کیفیت محیط آموزش (X_5)	۰/۰۱۶	۹/۳۴۷	۰/۵۹۱
	میزان رضایت نسبت به کیفیت تعاملات (X_4)	۰/۱۳۴	۴/۶۰۹	۰/۵۸۱

^۱ Tolerance

بر اساس نتایج حاصل از تحلیل تشخیصی مقدار همبستگی کانونی محاسبه شده برای متغیرها معادل ۰/۷۱۱ بود که مجذور این عدد، نشانگر تبیین ۵۱ درصد از واریانس نمره تشخیصی توسط این مدل ۳ متغیری می‌باشد. به علاوه، مقدار کای اسکویئر نیز برابر با ۱۵۰/۷۸۷ بود که در سطح یک درصد معنی‌دار گردید. این آماره بر قدرت تمیز خوب تابع تشخیصی دلالت دارد. مقادیر ماتریس ساختار که در واقع نشان‌دهنده میزان همبستگی خطی بین هر متغیر و تابع تشخیصی است، در جدول (۴) آمده است و نشان‌دهنده مقدار واریانسی است که توسط هر متغیر مستقل در خصوص تابع تشخیصی تبیین می‌گردد.

جدول ۴- مقادیر ماتریس ساختار در تابع تحلیل تشخیصی انگیزه پیشرفت دانشجویان	
متغیرها	مقادیر ماتریس ساختار
میزان رضایت نسبت به کیفیت هدف* (X_1)	۰/۰۸۴
میزان رضایت نسبت به کیفیت فرایند (X_2)	۰/۹۵۶
میزان رضایت نسبت به کیفیت زیرساخت‌ها* (X_3)	۰/۰۳۱
میزان رضایت نسبت به کیفیت تعاملات (X_4)	۰/۹۰۸
میزان رضایت نسبت به کیفیت محیط آموزش (X_5)	۰/۹۱۶
* این متغیرها در تابع تحلیل وارد نشدند	

بر اساس جدول ماتریس ساختار، عامل رضایت دانشجویان نسبت به کیفیت فرایند دارای بیشترین همبستگی با نمره تشخیصی است و بیشترین نقش را در تبیین مقدار واریانس کلی که توسط متغیرهای مستقل در خصوص تابع تشخیص تبیین می‌گردد؛ ایفا می‌نماید. در مقابل، میزان رضایت نسبت به کیفیت تعاملات دارای کمترین همبستگی با نمره تشخیصی است. همانطور که مشاهده می‌شود رضایت دانشجویان نسبت به کیفیت هدف و کیفیت زیرساخت‌ها در تابع تحلیل تشخیصی وارد نشدند.

جدول (۵) ضرایب استاندارد شده و ضرایب استاندارد نشده تابع تشخیص یا متهمایز کننده دو گروه دانشجویان دارای انگیزه پیشرفت درونی و بیرونی را مشخص می‌نماید.

ضرایب استاندارد نشده، به منظور تعیین معادله تشخیصی یا متمایز کننده دو گروه دانشجویان با انگیزه پیشرفت درونی و بیرونی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جدول ۵- مقادیر استاندارد شده و استاندارد نشده تابع تشخیصی		
مقادیر استاندارد شده تابع تشخیصی (Z_1)	مقادیر استاندارد نشده تابع تشخیصی (Z_1)	متغیرها
۲/۶۳۵	۰/۸۶۷	میزان رضایت نسبت به کیفیت فرایند (X_2)
۲/۱۹۶	۰/۷۰۴	میزان رضایت نسبت به کیفیت محیط آموزش (X_5)
۰/۵۴۲	۰/۱۶۶	میزان رضایت نسبت به کیفیت تعاملات (X_4)
-	-۴/۴۷۰	ضریب ثابت

بر اساس مقادیر استاندارد نشده، معادله تشخیصی متمایز کننده دانشجویان با انگیزه پیشرفت درونی و بیرونی را می‌توان به شرح ذیل نوشت:

$$Z = -4/470 + 0/867(X_2) + 0/704(X_5) + 0/166(X_4)$$

مقادیر استاندارد شده اهمیت نسبی متغیرها در تابع تشخیصی را نشان می‌دهند. مقادیر بزرگتر حاکی از اهمیت بیشتر آن متغیر در تابع تشخیصی است. مقادیر استاندارد شده تابع تشخیصی جدول (۵) نشان می‌دهد که متغیر کیفیت فرایند بیشترین تأثیر را بر انگیزه پیشرفت دانشجویان داشته است.

مراکز ثقل گروه‌ها که در واقع میانگین مقادیر استاندارد شده^۱ برای هر یک از دانشجویان با انگیزه پیشرفت درونی و بیرونی را نشان می‌دهد، در جدول (۶) آمده‌اند؛ که بر اساس این مراکز ثقل می‌توان تشخیص داد موقعیت یک دانشجو از نظر انگیزه پیشرفت چگونه است، درونی است و یا بیرونی. با قرار دادن مقادیر متغیرهای تشخیصی یک

^۱ z-score

دانشجوی جدید در تابع فوق و محاسبه مقدار Z می‌توان این مقدار را با میانگین مراکز ثقل مقایسه و اگر مقدار به دست آمده کمتر از میانگین مراکز ثقل بود، آن دانشجو جزء دانشجویان با انگیزه پیشرفت بیرونی و اگر بالاتر بود جزء دانشجویان با انگیزه پیشرفت درونی است.

جدول ۶- مراکز ثقل در تابع تشخیصی	
عوامل	مراکز ثقل
انگیزه پیشرفت بیرونی	-۰/۶۷۲
انگیزه پیشرفت درونی	۱/۱۰۸

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر چند هدف را مدنظر قرار داد که عبارت بود از: بررسی انگیزه پیشرفت دانشجویان، رتبه‌بندی میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین‌کننده کیفیت و بررسی رابطه بین میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین‌کننده کیفیت و انگیزه پیشرفت. یافته‌های تحقیق در خصوص انگیزه پیشرفت دانشجویان نشان داد که بیش از نیمی از پاسخگویان دارای انگیزه پیشرفت بیرونی بودند. براین اساس لازم است تا با مدنظر قرار دادن و بهبود عوامل تبیین‌کننده کیفیت که بر انگیزه پیشرفت تأثیر می‌گذارد، انگیزه بیرونی دانشجویان را به انگیزه درونی تبدیل نمود. هدف دیگر مطالعه، بررسی میزان رضایت دانشجویان نسبت به عوامل تبیین‌کننده کیفیت بود. نتایج حاکی از آن بود که بیشترین رضایت مربوط به عامل زیرساخت‌ها و کمترین رضایت مربوط به عامل هدف بود. با توجه به مقدار تی‌تک نمونه‌ای دانشجویان رضایت خوبی از اب‌عادت تبیین‌کننده کیفیت داشتند. نتایج حاصل از ضریب همبستگی نشان داد که بین انگیزه پیشرفت و کیفیت فرایند، کیفیت تعاملات، کیفیت محیط آموزش رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح یک درصد وجود دارد. همچنین، کیفیت هدف و کیفیت زیرساخت‌ها در انگیزه پیشرفت

دانشجویان موثر است و رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح پنج درصد بین آن‌ها وجود دارد. در ارتباط با نتایج دیگر تحقیقات، بونت (۲۰۰۱) به ارتباط بین محیط آموزش و انگیزه پیشرفت فراگیران اشاره کرده است. تو ماس و اولدفادر (۱۹۹۷) به باورهای آموزشگر در مورد نحوه ارزشیابی، دمبو (۱۹۹۴) به رفتار آموزشگر در کلاس درس، که هم (۲۰۱۰) به وجود آموزشگرانی شایسته و با صلاحیت، چاپمن و همکاران (۲۰۰۵) بر به‌کارگیری روش‌های تدریس مختلف اشاره کرده‌اند، که با یافته‌های این تحقیق همخوانی دارد.

نتایج تحلیل تشخیصی نشان داد که در کل جامعه مورد بررسی، ۵۱ درصد از واریانس نمره تشخیصی توسط مدل ۳ متغیری (کیفیت فرایند، کیفیت محیط آموزش، و کیفیت تعاملات) تبیین می‌گردد. مقادیر استاندارد شده تابع تشخیصی نیز نشان داد که کیفیت فرایند بیشترین تأثیر را بر انگیزه پیشرفت دانشجویان داشته است. با توجه به این که عامل فرایند در برگزیده‌گویی‌های بیان اهداف قبل از تدریس و استفاده از روش‌های مختلف تدریس و ارزیابی در فرایند آموزش است و در مطالعات مختلف نیز بیان گردیده‌اند (مانند چاپمن و همکاران، ۲۰۰۵؛ اوچ، ۲۰۱۲)؛ این یافته را می‌توان بدین صورت بیان نمود که اگر فراگیران هیچ‌گونه زمینه ذهنی نسبت به مطالبی که در هر جلسه از کلاس تدریس خواهد شد، نداشته باشند و تمام زمان کلاس منحصراً تدریس به صورت سخنرانی باشد و در نهایت، امتحان پایان‌ترم تنها ملاک ارزیابی دانشجویان را تشکیل دهد؛ به احتمال قوی نتیجه این خواهد بود که تلاش بسیاری از دانشجویان به کسب نمره و تشویق - نشانگر انگیزه پیشرفت بیرونی - محدود می‌شود. از این رو، پیشنهاد می‌شود تا اساتید قبل از شروع تدریس اهداف آموزشی را به صورت شفاف بیان نمایند تا دانشجویان با آگاهی کامل نسبت به اهداف و اهم مطالب در هر جلسه تدریس، انگیزه اولیه برای یادگیری مطالب را داشته باشند. در این بعد، رضایت دانشجویان از "استفاده از آزمون‌های مختلف برای ارزشیابی عملکرد تحصیلی" از حد متوسط کم‌تر است. براین اساس،

پیشنهاد می‌شود تا اساتید به آزمون‌های پایان‌ترم جهت ارزیابی دانشجویان تک‌به‌تک صرف نکنند و علاوه بر آزمون‌های کتبی، مشارکت‌های دانشجویان در هر جلسه، کیفیت تحقیقات دانشجویی و کنفرانس‌های کلاسی را نیز ملاک ارزیابی قرار دهند.

یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود که کیفیت محیط آموزش در انگیزه پیشرفت دانشجویان مؤثر می‌باشد و این متغیر توان ورود به معادله تشخیصی را داشته است. لذا، لازم است تا مواردی که دانشجویان رضایت کمتری را نسبت به آن بیان نموده‌اند مورد توجه خاص قرار گیرد، هرچند که مواردی که دانشجویان سطح رضایت مطلوبی را بیان کرده‌اند نیز باید ارتقا یابد. بر این اساس و از آنجا که دانشجویان سطح نسبتاً متوسطی را نسبت به خدمات مرکز مشاوره تحصیلی در دانشگاه بیان نمودند، ضروری است تا در دانشکده‌های کشاورزی به مشاوره‌های تحصیلی بهای بیشتری داده شود و این مراکز با استفاده از نیروهای مشاوره‌ای مجرب به‌طور اثربخش‌تری به ارائه خدمات مشاوره‌ای بپردازند. به‌عنوان مثال، فراگیری مهارت‌های مطالعه و یادگیری و نیز نحوه برخورد با اضطراب آزمون از مواردی است که سبب موفقیت هرچه بیشتر فراگیران خواهد شد. پیشنهاد می‌شود تا با دعوت از افراد موفق برای ارائه سخنرانی به دانشجویان، از کاهش انگیزه پیشرفت که به‌علت تصور آینده‌ای مبهم در خصوص اشتغال دانش‌آموختگان این رشته می‌باشد، جلوگیری شود. رضایت دانشجویان نسبت به اطلاع‌رسانی قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی دانشگاه نیز در حد متوسط گزارش شد که در نتیجه، لازم است تا دانشگاه‌ها به این مهم توجه نمایند و اطلاع‌رسانی‌های لازم در خصوص قوانین دانشگاه را به دانشجویان به بهترین نحو انجام دهند.

نتایج نشان داد که کیفیت تعاملات در انگیزه پیشرفت دانشجویان تاثیرگذار است. حاتمی (۱۳۷۸)؛ به نقل از صفا و همکاران، (۱۳۸۸) نیز در تحقیق خود بیان نمود که رابطه دوستانه و محترمانه بین آموزشگر و فراگیر می‌تواند در بهبود کیفیت آموزشی و انگیزه فراگیران دخیل باشند. پیشنهاد می‌شود تا اساتید بر کار گروهی و مشارکتی تاکید داشته

باشند. یادگیری گروهی به دانشجویان کمک می‌کند تا پروژه‌های درسی را به نحو احسن انجام برسانند و همچنین، در موارد درسی در بخش‌هایی که ضعیف‌تر هستند با همکاری و یاری دیگر اعضای گروه به یادگیری مطالب پردازند. در نهایت، اساتید با بهره‌مندی از توان دانشجویان در انجام پروژه‌های تحقیقاتی این فرصت را در اختیار دانشجویان قرار خواهند داد که علاوه بر تقویت مهارت‌های پژوهشی، علاقمندی بیشتری نسبت به رشته تحصیلی خود پیدا نمایند. همانند دیگر پژوهش‌ها، این پژوهش با محدودیت‌هایی روبرو بود. در این مطالعه، نظرات دانشجویان کارشناسی مورد مطالعه قرار گرفت و پیشنهاد می‌شود تا در مطالعه‌های آتی نظرات دانشجویان تحصیلات تکمیلی نیز مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، به‌منظور تعمیم‌پذیری بهتر نتایج، پیشنهاد می‌شود تا در مطالعات آتی نظرات دانشجویان رشته‌های تحصیلی و دانشگاه‌هایی که در این مطالعه بررسی نشد، نیز بررسی شود.

منابع

۱. حاجی هاشمی، زهرا و موحدی، رضا. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی آموزش کشاورزی در دانشگاه پیام نور شهرستان شهرضا. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۲-۴۷، شماره ۴، ص ۹۴۱-۹۲۹.
۲. شریف‌زاده، ابوالقاسم و عبداله‌زاه، غلامحسین. (۱۳۹۰) بررسی رضایت دانشجویان کشاورزی از کیفیت آموزشی. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، دوره ۱۷، شماره ۳، ص ۵۱-۷۴.
۳. صفا، لیلا؛ ایروانی، هوشنگ؛ و شعبانعلی فمی، حسین. (۱۳۸۸). توافق‌سنجی مؤلفه‌های تبیین‌کننده کیفیت آموزش عالی کشاورزی. دوره ۴۰، شماره ۱، ص ۹۳-۸۵.
۴. نصیری، فخرالسادات؛ قنبری، سیروس؛ اردلان، محمدرضا؛ و کریمی، ایمان (۱۳۹۴). تأثیر کیفیت آموزش و خدمات آن بر تحلیل رفتگی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، دوره ۲۱، شماره ۳، ص ۹۵-۷۱.
5. Bennett, J. (2001). *The relationship between classroom climate and student achievement. Unpublished doctoral dissertation, University of North Texas.*
6. Boyd, F. B. (2002). *Motivation to continue: Enhancing literacy learning for struggling readers and writers. Reading and Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties, 18, 257-277.*
7. Chapman, D.W., Weidman, J., Cohen, M. & Mercer, M. (2005). *The search for quality: A five country study of national strategies to improve educational quality in Central Asia. International Journal of Educational Development, 25, 514-530.*
8. Chen, L. A. (2007). *Job satisfaction among information system (IS) personnel. Computer in Human Behavior, 1, 105-118, from <http://www.Sciencedirect.com>*

9. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). *Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well being*. *American Psychologist*, 55, 68–78.
10. Dembo, M. H. (1994). *Applying educational psychology (5th ed.)*. White Plains, NY: Longman Publishing Group.
11. Heyneman, S.P. & DeYoung, A. (2003). *Challenges for Education in Central Asia*. Information Age Publishing, Greenwich, CT.
12. Karemera, D. (2003). *The Effects of academic environment and background characteristics on students' satisfaction and performance: The Case of South Carolina State University's School of Business*. *College Student Journal*, 37(2): 298- 11.
13. Kehm, B.M. (2010). *Quality in European Higher Education: The influence of the Bologna Process*. *Change*, May/June, 41-46.
14. Lasley, T.J., Siedentop, D., & Yinger, R. (2006). *A systemic approach to enhancing Teacher quality: The Ohio model*. *Journal of Teacher Education*, 57(1), 13-21.
15. Lavoie, R. (2007). *The motivation breakthrough: 6 secrets to turning on the tuned-out child*. New York: Simon & Schuster.
16. Materu, P. (2007). *Higher Education Quality Assurance in Sub-Saharan Africa Status, Challenges, Opportunities, and Promising Practices*. World Bank Washington, D.C.
17. Moneta, G. B., & Siu, C. M. Y. (2002). *Trait intrinsic and extrinsic motivations, academic performance, and creativity in Hong Kong college students*. *Journal of College Student Development*, 43, 664–683.
18. Nelson, R. M., & DeBacker, T. K. (2008). *Achievement Motivation in Adolescents: The Role of Peer Climate and Best Friends*. *The Journal of Experimental Education*, 76(2), 170-189.
19. Oche, E.S. (2012). *Assessing the Relative Effectiveness of Three Teaching Methods in the Measurement of Student' Achievement in Mathematics*. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 3(4), 479-486.

20. Pintrich Paul R, Smith David A, F, Garcia Teresa & McKeachie Wilbert J. (1991). *Motivated strategies for learning questionnaire*. National Center for Research to Improve Postsecondary Teaching and Learning.
21. Quaglia, R. J., & Perry, C. M. (1993, April). *A study of underlying variables affecting aspirations of rural youth*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association.
22. Twaissi, N.M. & Al-Kilani, M. (2015). *The impact of perceived service quality on students' intention in higher education in a Jordanian Governmental University*. *International Business Research*, 8(5), 81-92.
23. West, A., Philip, N. & Gosling, R. (2004). *Quality in Higher Education: An international perspective, the views of transnational corporations*. Centre for Educational Research, Clare Market Papers No. 17.
24. William, D. (2007). *Content then process: Teacher learning communities in the service of formative assessment*. In: Reeves, D. B. (2007). *Ahead of the curve: The power of assessment to transform teaching and learning*. Bloomington, IN: Solution Tree.
25. Williams, K.C., & Williams, C.C. (2011). *Five key ingredients for improving student motivation*. *Research in Higher Education Journal*, 2, 1-23.
26. Zineldin, M. (2006). *The Quality of Health Care and Patient Satisfaction: and Exploratory Investigation of the 5Qs Model*. *International Journal of Health Care Quality Assurance*, 19(1), 60-92.